

MISIUNEA SPECIALĂ ODIHR PENTRU EVALUAREA ALEGERILOR România – Alegeri Parlamentare, 6 decembrie 2020

RAPORT PRIVIND CONSTATĂRILE ȘI CONCLUZIILE PRELIMINARE

Alegerile parlamentare din 6 decembrie au fost organizate profesionist, în ciuda provocărilor generate de pandemia de COVID-19 și a adoptării tardive a unor reglementări procedurale importante. Cadrul legal prevede, în general, desfășurarea de alegeri democratice, însă numeroase modificări au afectat calitatea acestora și au contribuit la creșterea incertitudinii juridice. Alegerile au fost competitive și libertățile fundamentale au fost respectate, însă restricțiile privind libertatea de mișcare, combinate cu regulile restrictive pentru desfășurarea campaniei, au dus la o campanie anemică. Radiodifuzorii publici au oferit acces gratuit și echitabil candidaților; totuși, lipsa generală de reflecție a știrilor legate de alegeri a limitat expunerea alegătorilor la diferite platforme politice. Lipsa unor mecanisme eficiente pentru promovarea participării politice a femeilor indică necesitatea unui angajament mai mare pentru a asigura o reprezentare adecvată a ambelor sexe. În numărul restrâns de secții de votare vizitate, procedurile au fost respectate, iar votarea s-a desfășurat, în general, într-o manieră calmă și ordonată.

Alegerile au avut loc în contextul pandemiei de COVID-19 și pe un fond de oboseală politică, fiind cel de-al patrulea scrutin electoral din țară în ultimul an și jumătate. Acest scrutin a fost precedat de alegerile locale din 27 septembrie, văzute și ca o simulare a alegerilor generale, care au dus la creșterea substanțială a numărului de mandate de primari și de consilieri județeni pentru partidul ce formează guvernul minoritar, Partidul Național Liberal (PNL), și a slăbit poziția dominantă a Partidului Social Democrat (PSD).

În urma alegerilor parlamentare din 2016, PSD și Alianța Liberalilor și Democraților (ALDE) au format un guvern majoritar, și, deși mai mulți membri ai parlamentului (MP) au schimbat mai târziu partidul, PSD a păstrat cel mai mare număr de locuri din parlament. Inițiativele sale, percepute ca atenuând efectele legislației pentru combaterea corupției și ca slăbind instituțiile anti-corupție, au iscat proteste publice de durată, iar o moțiune de cenzură împotriva guvernului PSD, adoptată în octombrie 2019, a avut ca rezultat un guvern condus de PNL. În februarie 2020, o moțiune de cenzură depusă de PSD a demis guvernul la doar câteva luni după instalarea sa, după ce guvernul propusese modificări ale legislației electorale în perspectiva cursei electorale pentru primării, o inițiativă percepută ca sporindu-i șansele. Guvernul condus de PNL a fost confirmat, din nou, ca guvern minoritar și a continuat să administreze țara în contextul pandemiei de COVID-19.

Dreptul de a stabili data alegerilor a devenit un aspect controversat cu privire la instituția care are puterea de a decide această dată: guvernul sau parlamentul. Guvernul a atacat legea adoptată de parlament pe 27 iulie, care se învestea astfel cu această putere, și, în timp ce apelul era în pronunțare, a stabilit data de 6 decembrie. În final, Curtea Constituțională a confirmat constituționalitatea legii, dar Președintele a amânat aplicarea sa efectivă, prin încetinirea procedurii de promulgare. Cu toate că a generat o stare inițială de incertitudine, conflictul juridic de natură constituțională cu privire la data alegerilor parlamentare nu a afectat pregătirile electorale.

Parlamentul bicameral are 465 de membri, fiind alcătuit din Senat, cu 136 de membri, și Camera Deputaților cu 329 de membri, fiind ales pe o perioadă de patru ani pe baza unui sistem proporțional cu liste de partid închise.¹ Alegerile au avut loc în 43 de circumscripții cu mai mulți membri, incluzând 41 de județe, Municipiul București și o circumscripție pentru cetățenii care trăiesc în afara țării. Unii dintre interlocutorii SEAM ODIHR au declarat că cele șase mandate care reprezintă circumscripția pentru

¹ Numărul membrilor parlamentului este determinat printr-o cotă raportată la numărul de locuitori – un deputat la 73.000 cetățeni și un senator la 168.000 cetățeni.

diaspora par să nu reflecte numărul mare de voturi din străinătate, putând fi o provocare din punct de vedere al egalității votului.²

Per ansamblu, cadrul legislativ asigură desfășurarea de alegeri democratice. Cu toate acestea, cadrul este unul complex, împărțit pe diferite instrumente ce acoperă diferitele tipuri de alegeri, iar numeroasele modificări au afectat calitatea sa și au contribuit la o incertitudine juridică. Legislația este și ea afectată de Ordonanțele de Urgență ale Guvernului (OUG), un mecanism utilizat frecvent de Guvern pentru a modifica legile, deși Constituția stipulează că acestea pot fi folosite doar în cazuri speciale.³ În septembrie 2020, Parlamentul a adoptat modificarea unui număr de legi cu privire la alegeri, într-o manieră grăbită și fără dezbateri publice, contrar angajamentelor internaționale și bunelor practici.⁴ Aceste modificări au reprodus, în principal, mai multe amendamente introduse în perspectiva alegerilor prezidențiale din 2019.⁵ Un număr de recomandări ale ODIHR rămân încă de abordat, inclusiv nevoia de a elimina neconcordanțele generate de aplicarea concomitentă a mai multor acte legislative.

Alegerile au fost gestionate de două structuri administrative: Autoritatea Electorală Permanentă (AEP) și o structură pe trei niveluri de birouri electorale, înființate pentru fiecare scrutin, conduse de Biroul Electoral Central (BEC).⁶ AEP este un organism permanent care se ocupă cu înregistrarea alegătorilor, educarea alegătorilor, finanțarea partidelor și a campaniilor electorale și cu asigurarea logisticii în timpul procesului electoral. Aceasta este condusă de un președinte, desemnat în cadrul unei ședințe comune a Parlamentului, și doi vice-președinți, și are propriul aparat tehnic alcătuit din funcționari publici fără afiliere politică.

Biroul Electoral Central, precum și birourile electorale de circumscripție, sunt alcătuite din judecători, delegați ai AEP și membri desemnați de candidați.⁷ Zece dintre cei 21 de membri BEC sunt femei, inclusiv președintele. Deciziile BEC au fost publicate pe pagina de internet a acestuia. Cu toate acestea, contrar bunelor practici și recomandărilor anterioare făcute de ODIHR, sediile birourilor electorale de la nivel înalt nu au fost deschise publicului, reducând gradul de transparență.⁸

² Cetățenii din străinătate sunt reprezentanți de patru deputați și doi senatori. Nu există date oficiale disponibile cu privire la numărul cetățenilor care trăiesc în străinătate, însă estimările sunt undeva la 3,5 milioane.

³ Au fost emise două OUG-uri în contextul acestor alegeri, cu privire la extinderea perioadei de valabilitate a documentelor de identitate expirate până în decembrie 2020 și pentru a permite autorităților publice primirea de documente semnate electronic.

⁴ Au fost introduse amendamente în cadrul legii din 2015 privind alegerea Senatului și a Camerei Deputaților (Legea alegerilor parlamentară), legea din 2006 privind finanțarea partidelor politice și a campaniilor electorale (Legea finanțării partidelor politice), și cu privire la legea din 2015 privind votul prin corespondență. Paragraful 5.8 din [1990 OSCE Copenhagen Document](#) statuează că „legislația, adoptată ca urmare a unei proceduri publice, precum și regulamente vor fi publicate, aceasta fiind o condiție pentru aplicabilitatea lor. Aceste texte vor fi accesibile tuturor”. A se vedea Secțiunea II.2.b a [2002 Venice Commission Code of Good Practice in Electoral Matters \(Code of Good Practice\)](#).

⁵ Modificările au extins perioada de aplicare pentru votul prin corespondență cu 30 de zile și pentru votul din diaspora la două zile, le-a permis oamenilor așezați la coadă să voteze până la miezul nopții, le-a permis votanților să descarce buletinul de vot pentru a facilita procesul de votare prin corespondență, a scăzut numărul semnăturilor necesare pentru înregistrarea candidaților la jumătate din numărul anterior și a introdus posibilitatea de a le depune electronic. Alte modificări au prevăzut ca subvențiile din bugetul de stat oferite partidelor politice să poată fi utilizate pentru campania electorală, au crescut numărul de partide politice reprezentate în administrațiile electorale de rang inferior, au crescut prerogativele președintelui AEP pentru a decide cu privire la aspectele structurale și organizaționale ale AEP.

⁶ Structura Biroului Electoral de rang mediu este compusă din 41 de Birouri Electorale Județene, un birou electoral pentru Municipiul București și un birou electoral aferent procesului de votare din afara țării.

⁷ Regulamentele în vigoare pentru alcătuirea BEC prioritizează persoanele nominalizate din partea partidelor politice parlamentare, limitând accesul alianțelor politice neparlamentare care au nominalizat candidați. Candidații independenți nu pot nominaliza reprezentanți pentru niciun nivel al administrației electorale.

⁸ Secțiunea II.3.1.81 a Codului de Bune Practici din 2002 ([Code of Good Practice](#)) statuează că „Reuniunile comisiei electorale centrale trebuie să fie deschise pentru toți, inclusiv pentru presă [...] Sălile dotate cu calculatoare, legăturile telefonice, faxurile și dispozitivele de scanare trebuie să fie accesibile pentru inspecție”.

Per total, administrația electorală a respectat termenele legale și a gestionat în mod eficient aspectele tehnice ale procesului electoral. Majoritatea interlocutorilor SEAM ODIHR și-au exprimat încrederea în administrația electorală, dar și-au arătat îngrijorarea cu privire la promptitudinea procesului de luare a deciziilor, în special cu privire la adaptarea la pandemia de COVID-19 și la puterile extinse ale președintelui AEP de a decide în legătură cu aspectele structurale și organizatorice din cadrul AEP.⁹

Scrutinul a fost administrat de 18.802 de birouri electorale (BE), alcătuite dintr-un președinte, un vice-președinte și din până la opt reprezentanți ai partidelor politice parlamentare sau ai candidaților electorali. Membri nominalizați politic puteau fi înlocuiți până în ziua dinaintea zilei alegerilor, ceea ce ar fi putut afecta funcționarea birourilor electorale. Pandemia de COVID-19 a dat naștere unor provocări suplimentare legate de obținerea unui număr suficient de persoane nominalizate pentru birourile electorale. Majoritatea sesiunilor de instruire organizate de AEP au avut loc online din considerente de ordin sanitar în contextul pandemiei de COVID-19. Instruirea membrilor birourilor electorale nominalizați politic s-a făcut de către partidele politice. Lipsa unei metodologii unitare de instruire și sfera limitată a sesiunilor de instruire, desfășurate online, în grupuri mari, pe o perioadă scurtă de timp, au ridicat semne de întrebare cu privire la eficacitatea acestora.

Cetățenii cu vârsta minimă de 18 ani în ziua alegerilor au dreptul de a vota, cu excepția cazului în care au pierdut acest drept printr-o hotărâre judecătorească, pe motiv de condamnare penală sau de punere sub interdicție, ceea ce contravine standardelor internaționale.¹⁰ Înregistrarea alegătorilor este pasivă și continuă. AEP este responsabilă cu gestionarea registrului electoral, acesta bazându-se pe compilarea datelor primite de la diverse autorități ale statului, fiind actualizat în mod continuu.¹¹ Registrul electoral a inclus 18,970,649 de alegători. Majoritatea interlocutorilor SEAM ODIHR și-au exprimat încrederea în acuratețea listelor electorale.

Legea stipulează utilizarea unei urne mobile pentru alegătorii care nu se pot deplasa la secția de votare și pentru alegătorii spitalizați sau cei care execută o pedeapsă privativă de libertate. Alegătorii infectați cu COVID-19, membrii familiei lor și cei aflați în auto-izolare pot solicita urna mobilă. Unii dintre interlocutorii SEAM ODIHR s-au arătat inițial îngrijorați cu privire la procedură și la termenul limită scurt pentru solicitarea votului la domiciliu. În mod pozitiv, pe 27 noiembrie, BEC a furnizat clarificări în legătură cu documentele necesare pentru a putea vota la domiciliu în cazul carantinei sau auto-izolării, și a îndrumat birourile electorale să se adreseze autorităților sanitare pentru a solicita astfel de documente în momentul primirii cererilor din partea alegătorilor. Acesta a oferit alegătorilor în cauză posibilitatea de a solicita urna mobilă, în persoană sau prin mijloace electronice, până pe data de 4 decembrie. Decizia BEC a simplificat cerințele și a îmbunătățit accesul alegătorilor la această procedură, dar, cu toate acestea, aprobarea târzie a acesteia i-a limitat impactul.

Alegătorii care trăiesc în străinătate au putut vota prin corespondență sau în persoană timp de două zile, în 748 de secții de votare din 92 de țări. Din cauza restricțiilor impuse de pandemia de COVID-19, în străinătate s-au înființat cu aproape 100 de secții de votare mai puțin în comparație cu alegerile prezidențiale din anul anterior. În timp ce 39.244 de cetățeni au ales votul prin corespondență în străinătate, în cazul votului în persoană, nu a fost solicitată înregistrarea în prealabil. Recrutarea personalului din secțiile de votare și livrarea buletinelor de vot prin corespondență au însemnat provocări

⁹ Curtea de Conturi a publicat un raport în iulie 2020, care a oferit o evaluare critică a managementului resurselor umane al AEP pe baza numirilor recente care nu beneficiază de suficientă experiență pentru ocuparea respectivelor poziții.

¹⁰ A se vedea Articolele 12 și 29 din [2006 UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities](#) (CRPD). A se vedea și alineatul 9.4 al [2013 CRPD Committee's Communication No. 4/2011](#), which states that „Articolul 29 nu prevede restricții rezonabile, nici nu permite excepții pentru vreun grup de persoane cu dizabilități. Prin urmare, o excludere a dreptului de vot pe baza unei dizabilități psiho-sociale sau intelectuale, percepută sau existentă, inclusiv o restricție în urma unei evaluări individuale, constituie discriminare pe baza dizabilității, în sensul articolului 2 din Convenție”.

¹¹ Datele sunt colectate din surse precum Direcția pentru Evidența Persoanelor și Administrarea Bazelor de Date, Direcția Generală de Pașapoarte, Autoritatea Națională pentru Cetățenie și autoritățile municipale.

suplimentare¹² în contextul pandemiei de COVID-19. Buletinele de vot prin corespondență trimise înapoi în România au fost repartizate la trei birouri electorale desemnate.¹³ Conform AEP, incintele secțiilor de votare din străinătate au fost supravegheate electronic pe parcursul perioadei extinse de votare de două zile și s-au folosit tablete pentru numărarea buletinelor de vot, atât în țară cât și în străinătate.¹⁴

La alegeri pot candida cetățenii cu drept de vot, dar candidații la Camera Deputaților și la Senat trebuie să aibă vârsta minimă de 23 de ani, respectiv 33 de ani, și pot fi nominalizați de către partide, coaliții, organizații reprezentând minoritățile naționale, sau pot candida independent. În urma modificărilor din septembrie 2020, numărul de semnături necesare pentru depunerea candidaturii a fost înjumătățit, iar candidații au avut posibilitatea de a depune documentele electronic. BEC a înregistrat 41 de liste de candidați cu un număr total de 7.136 de candidați, dintre care 42 au fost candidați independenți, într-o manieră incluzivă în general.

Nu există date defalcate pe sexe disponibile public. Un studiu elaborat de o organizație a societății civile indică faptul că femeile care candidează reprezintă 29,5% din candidații propuși de partide. Aceasta înseamnă o creștere de doar 1,75% comparat cu 2016, în ciuda stimulentele legale acordate pentru promovarea candidaților femei, introduse în 2017. În timp ce legea stipulează că listele de candidați trebuie să includă ambele sexe, aceasta nu stabilește un mecanism de punere în aplicare în cazul nerespectării ei, și nu a existat o interpretare consecventă a prevederii.¹⁵ Șase liste înregistrate nu au respectat acest criteriu și nu au avut nicio femeie nominalizată.¹⁶ În general, femeile au fost subreprezentate în vechiul legislativ, partidele parlamentare cu care SEAM ODIHR s-a întâlnit declarând că nu au avut politici interne de promovare a candidaților femei.¹⁷

Campania electorală oficială a început pe 6 noiembrie și s-a încheiat cu 24 de ore înainte de ziua scrutinului. Rata de infectare cu COVID-19 a crescut în noiembrie, în anumite municipalități din țară instituindu-se carantina, reducând astfel și mai mult libertatea de mișcare și afectând campania.¹⁸ Starea de alertă, introdusă de guvern în luna mai, a fost extinsă pe întreaga perioadă a campaniei.¹⁹ Campania a fost una foarte liniștită, din cauza unei legislații restrictive cu privire la campania electorală, amplificată de limitările sanitare legate de libertatea de mișcare și adunările în spațiile închise sau deschise.²⁰ Legea nu permite amplasarea panourilor electorale, iar afișarea posterelor electorale, având dimensiunea și formatul prestabilite, este permisă doar pe panourile instalate de autorități. Unii candidați independenți și-au exprimat îngrijorarea cu privire la aceste panouri electorale. Mulți candidați au ales să se promoveze înainte de perioada oficială a campaniei electorale, în special în timpul strângerii semnăturilor pentru înregistrare. Pe parcursul campaniei electorale oficiale, candidații au organizat acțiuni de campanie de tipul „ușă-în-ușă” și întâlniri cu un număr redus de persoane, dar au raportat că publicul a ezitat să se implice.

¹² Circa 40% din buletinele de vot prin corespondență nu au fost livrate până la data limită de 3 decembrie

¹³ Persoanele înregistrate pot fie să trimită buletinele de vot biroului electoral desemnat din țară sau să le transmită oficiului diplomatic sau consular din țară de reședință respectivă.

¹⁴ Sistemul de transmitere a rezultatelor urmează aceeași procedură precum secțiile de votare din țară, originalele fiind păstrate de către ambasade spre a fi transmise, după alegeri, autorităților publice competente din țară.

¹⁵ Într-un caz, o listă a fost respinsă pentru nerespectarea cerinței, și în alt caz o instanță judecătorească a hotărât că această cerință nu este obligatorie și a permis înregistrarea listelor fără vreun candidat femeie.

¹⁶ A se vedea raportul Expert Forum ([report](#)) privind participarea femeilor la alegerile parlamentare.

¹⁷ În legislativul trecut, femeile au deținut 19% din mandate, precum și 3 dintre cele 18 funcții în fostul guvern

¹⁸ În timpul campaniei electorale, din 41 de județe din țară, numărul localităților și județelor aflate în carantină a variat de la 25 de localități din 8 județe, la 13 localități din 5 județe.

¹⁹ Pe 14 noiembrie, guvernul a prelungit, pentru a șaptea oară, starea de alertă cu încă 30 de zile. Starea de alertă impune o serie de restricții asupra libertăților de mișcare și de adunare, impune respectarea anumitor măsuri de precauție și permite autorităților să implementeze și să modifice restricții într-un timp scurt.

²⁰ Pe 3 noiembrie, un Ordin comun al Ministrului Sănătății și al Ministrului Afacerilor Interne a limitat adunările în scop electoral în spații închise la 20 de persoane, în spații deschise la 50 de persoane, și activitățile de promovare electorală în stradă la maxim 6 persoane.

Campania a fost mai dinamică în presa tradițională și pe rețelele de socializare, majoritatea candidaților apelând la Facebook și Instagram pentru a ajunge la alegători, prin publicitate politică, pagini de internet, conturi pe rețelele de socializare și evenimente online. Unele partide politice și-au exprimat îngrijorarea în întâlnirile cu SEAM ODIHR cu privire la unele încercări de discreditare a lor prin conținut online manipulat, prezentat ca știre.

Campania s-a concentrat inițial pe aspecte legate de redresarea economică, menținerea beneficiilor sociale sau anti-corupție, dar înrăutățirea situației sanitare a acaparat rapid dezbaterile, marcată de acuzații de corupție.²¹ Figurile politice cele mai proeminente s-au poziționat diferit în ceea ce privește gestionarea pandemiei, închiderea școlilor și a piețelor, și deteriorarea continuă a situației din spitale. Președintele s-a implicat în campanie, criticând în mod frecvent Partidul Social Democrat și apărând Partidul Național Liberal în declarațiile publice, în exercitarea prerogativelor sale pe perioada campaniei, uneori la limita graniței dintre atribuțiile sale oficiale și campanie, contrar standardelor internaționale.²²

Cele mai recente modificări aduse legislației privind finanțarea partidelor politice și a campaniilor electorale au dus la o creștere substanțială a finanțării publice anuale, și au extins dreptul partidelor de a folosi aceste subvenții pentru campanie, cu condiția deschiderii unui cont bancar separat. Cu toate acestea, partidele nou formate și candidații independenți nu beneficiază de subvențiile din partea statului care sunt disponibile pentru partidele parlamentare și nu au dreptul la rambursarea cheltuielilor electorale dacă nu ating pragul de 3% în cadrul scrutinului, în detrimentul partidelor nou formate și al candidaților independenți, aspect ce ar putea afecta o concurență echitabilă.

Mandatul AEP include supravegherea finanțării partidelor și a campaniilor lor electorale, iar aceasta poate demara anchete și poate aplica amenzi. În termen de 15 zile după data alegerilor, partidele și candidații trebuie să depună la AEP un raport detaliat al veniturilor și cheltuielilor de campanie, aceste rapoarte fiind publicate în termen de 60 de zile de la publicarea rezultatelor scrutinului. În timp ce partidele au obligația de a dezvălui contribuțiile financiare în termen de trei zile de la primirea acestora, legea nu prevede publicarea unor rapoarte intermediare de către AEP. Sancțiunile pentru folosirea discreționară a resurselor publice pot fi aplicate doar pentru neregulile identificate în urma auditului efectuat de AEP după scrutin. Per ansamblu, cadrul de reglementare nu asigură transparența finanțării campaniilor și eficiența supravegherii, din cauza lipsei unei raportări intermediare și a puterilor limitate ale AEP de a identifica veniturile și cheltuielile neraportate.

Peisajul mediatic este variat, dar polarizat în jurul direcțiilor politice. Veniturile limitate din publicitate au impact asupra viabilității financiare a multor publicații mass-media, care depind din ce în ce mai mult de publicitatea și subvențiile venite din partea instituțiilor publice. Televiziunea rămâne sursa principală de informații pentru majoritatea cetățenilor, urmată de presa online și de platformele rețelelor de socializare. Consiliul Național al Audiovizualului (CNA), organismul de reglementare al radiodifuzorilor, responsabil pentru supravegherea conformității radiodifuzorilor cu reglementările aplicabile presei în campania electorală, a organizat întâlniri frecvente și constante ale consiliului, deschise publicului pentru

²¹ Pe data de 14 noiembrie, un incendiu, care a avut loc în secția ATI pentru pacienții cu COVID-19 a spitalului din Piatra-Neamt, a omorât 11 oameni și a stârnit un val de indignare publică cu privire la nerespectarea măsurilor de protecție în caz de incendiu și starea generală a spitalelor. Membrii parlamentari s-au întrecut între ei în a renunța la pensiile speciale, care sunt percepute în general ca un beneficiu nemeritat pentru clasa politică.

²² În timpul conferinței de presă din data de 24 noiembrie, marcând primul an al domniei sale de președinție, Președintele a declarat că PSD este responsabil pentru situația COVID-19 în țară, a numit guvernul acestuia din mandatul parlamentar anterior corupt și incompetent, și a apelat la alegători să îi îndeparteze de la putere pe data de 6 decembrie, ceea ce a dus la depunerea de către PSD a unei plângeri oficiale. Domnia sa a criticat din nou PSD-ul în timpul inaugurării centurii Bacăului pe data de 2 decembrie, și în timpul sesiunii plenare a Consiliului Superior al Magistraturii pe data de 3 decembrie. Paragraful 5.4 al Documentului OSCE de la Copenhaga din 1995 ([1990 OSCE Copenhagen Document](#)) stipulează “o separare clară între Stat și partidele politice”. A se vedea Secțiunea II. B. 1.1 a [2016 ODIHR and Venice Commission's Joint Guidelines for Preventing and Responding to the Misuse of Administrative Resources during Electoral Processes](#).

discutarea încălcărilor și a sesizărilor.²³ Deși nu există un termen limită stabilit pentru soluționarea sesizărilor, CNA nu a răspuns prompt tuturor sesizărilor din timpul campaniei electorale. Supravegherea peisajului mediatic de către CNA s-a desfășurat în principal prin verificarea rapoartelor săptămânale transmise de către radiodifuzori, care menționează candidații prezentați în programele lor.²⁴ Pe lângă aceasta, consiliul a efectuat o monitorizare calitativă limitată și controale prin sondaj. Deși acest lucru a permis CNA să depisteze anumite încălcări, absența unei monitorizări cantitative a radiodifuzorilor cu acoperire națională a diminuat capacitatea sa de a implementa în mod efectiv cerințele legale cu privire la o reflectare electorală echitabilă.

Monitorizarea presei efectuată de echipa SEAM ODIHR a arătat că *TVRI*, canalul de televiziune național principal al radiodifuzorului public *Televiziunea Română (TVR)*, care are o audiență scăzută, a oferit timp de antenă gratuit și a organizat dezbateri electorale cu candidați, conform legii.²⁵ Unele posturi de televiziune, cu audiență mai mare, precum *PRO TV*, nu au reflectat deloc cursa electorală. Majoritatea radiodifuzorilor au avut o reflectare scăzută sau inexistentă a aspectelor electorale în emisiunile lor de știri. Cu toate acestea, ele au reflectat oficialii statului, inclusiv membri ai Guvernului exercitându-și prerogativele. Majoritatea posturilor de televiziune monitorizate au oferit o acoperire mediatică semnificativă a știrilor despre Președinte, cu transmisii în direct ale conferințelor de presă ale domniei sale, acest lucru fiind uneori în avantajul clar al PNL-ului. În activitatea sa curentă și în reflectarea aspectelor electorale, *Antena 3* a prezentat PNL adesea pe un ton negativ.

Echipa de monitorizare a presei a SEAM ODIHR a indicat faptul că, adesea, presa nu a făcut o distincție clară între diferitele formate de emisiuni. În plus, legea le permite candidaților să plătească pentru 'emisiunile de promovare electorală', dar nu le cere radiodifuzorilor să le eticheteze clar ca fiind plătite. Aceste practici nu au delimitat clar linia dintre emisiunile editoriale și cele plătite. Au existat doar câteva dezbateri care i-au avut ca invitați pe liderii principalelor partide politice sau care s-au concentrat pe politici specifice, cum a fost dezbaterea organizată de *DIGI24* în ultima săptămână a campaniei electorale. În majoritatea dezbaterilor, cu excepția celor de la *DIGI24* și *TVRI*, discuția pe teme de politici a fost umbrită de acuzațiile reciproce ale candidaților, inclusiv pe tema gestionării pandemiei. Aceasta din urmă, cuplată cu o absență aproape totală a reflectării aspectelor electorale în cadrul emisiunilor de știri a scăzut șansele alegătorilor de a lua o decizie informată.

Sistemul de întâmpinări și contestații le oferă candidaților și alegătorilor o cale de atac eficientă. Legea stabilește o procedură expeditivă cu un termen de 1-3 zile calendaristice pentru soluționarea sesizărilor și contestațiilor. Deciziile birourilor electorale de rang inferior pot fi contestate la biroul electoral superior ierarhic, cu decizia BEC care poate fi atacată la Curtea de Apel sau la Înalta Curte de Casație și Justiție, în funcție de natura plângerii. Ședințele BEC de soluționare a contestațiilor nu au fost deschise publicului, reducând transparența procedurii de soluționare a disputelor electorale. În majoritatea cazurilor, plângerile împotriva AEP se depun la Curtea de Apel; instanța poate accelera cazurile urgente, dar nu există un termen de soluționare obligatoriu stabilit de lege.²⁶ Biroul Electoral Central a primit 56 de contestații, majoritatea dintre ele cu privire la alcătuirea birourilor electorale și la afișarea materialelor electorale. Majoritatea contestațiilor au fost discutate pe fond, iar deciziile BEC au fost bine argumentate. Acestea din urmă au fost publicate la timp pe pagina de internet a BEC.

²³ Începând cu data de 4 decembrie 2020, CNA a aplicat 18 sancțiuni pentru încălcări legate de reflectarea campaniei electorale. Sesizarea făcută de PSD depusă pe 25 noiembrie, nu a fost examinată de CNA anterior zilei scrutinului.

²⁴ Pe data de 21 octombrie, CNA a publicat Decizia Nr. 603 privind regulile de desfășurare în audiovizual a actualei campanii electorale, care le cere radiodifuzorilor să informeze CNA în legătură cu intenția lor de a reflecta campania electorală.

²⁵ Misiunea SEAM ODIHR a efectuat o monitorizare a presei cantitativă și calitativă a emisiunilor de la orele de maximă audiență (18:00-24:00) difuzate de patru canale de televiziune (*TVRI*, *PRO TV*, *Antena 3* și *DIGI24*) în perioada 16 noiembrie 2020 - 6 decembrie 2020.

²⁶ Contestațiile cu privire la listele de alegători sunt soluționate în termen de trei zile

Minoritățile naționale se bucură de reprezentare în parlament garantată de Constituție, având locuri preferențiale în Camera Deputaților în cazul în care sunt membre ale Consiliului Minorităților Naționale.²⁷ Cincizeci și cinci de candidați au concurat pentru cele optisprezece locuri rezervate minorităților naționale din noul parlament.²⁸ Minoritatea maghiară a fost singura care a candidat la alegerile parlamentare. Alianța Democratică a Maghiarilor din România (UDMR) și-a exprimat îngrijorarea în legătură cu carantina și cu votul la domiciliu în anumite regiuni, care ar putea afecta prezența la vot a electoratului său.

Observatorii au dreptul de a fi prezenți la scrutin și la numărarea voturilor, dar în ciuda unei recomandări mai vechi a ODIHR, observarea etapelor procesului electoral sau a activităților organismelor de rang superior nu este stipulată în lege. Accesul la informații și dreptul la observare este limitat și de faptul că sesiunile administrației electorale nu sunt deschise publicului. Pentru un proces incluziv, AEP a acreditat 40 de organizații ale societății civile, trei organizații internaționale și nouă misiuni diplomatice. Organizațiile acreditate au trimis observatori și pentru scrutinul ce are loc în afara țării. Cel mai mare proiect civic de observare, inclusiv observare a administrației electorale, a campaniei electorale și a finanțării acesteia, și detașarea unor observatori pe termen scurt, a fost organizat de către FiecareVot, o coaliție consacrată de organizații de observatori civici.

Procesul de observare a procedurilor din ziua alegerilor, de către Misiunea Specială ODIHR pentru Evaluarea Alegerilor, nu a fost unul sistematic și cuprinzător. În numărul restrâns de secții de votare vizitate, procesul de votare a fost unul fără probleme, iar procedurile au fost respectate. Măsurile de prevenire a răspândirii COVID-19 au fost implementate și respectate, în general, dar unele secții de votare nu au fost suficient de spațioase pentru păstrarea distanțării sociale. În unele dintre secțiile de votare vizitate s-au observat obstacole cu privire la accesul alegătorilor cu dizabilități. Biroul Electoral Central a raportat, de-a lungul zilei, date dezagregate privind prezența la vot și a început publicarea rezultatelor pentru fiecare secție de votare. Pagina de internet, pe care sunt publicate și rezultatele, conține și imaginile scanate ale proceselor verbale în original, sporind gradul de transparență al procesului electoral. Prezența la vot raportată a fost de 33,3%.

*Versiunea în limba engleză a acestui raport este singurul document oficial
O traducere neoficială este disponibilă în limba română.*

INFORMAȚII DESPRE MISIUNE ȘI MULTUMIRI

București, 7 decembrie 2020 – Acest Raport privind Constatările și Concluziile Preliminare este o evaluare menită să determine dacă scrutinul a respectat angajamentele OSCE, standardele pentru alegeri democratice și obligațiile internaționale și legislația națională.

ODIHR andosă *Declarația principiilor de observare internațională a alegerilor* din 2005. Acest Raport privind Constatările și Concluziile Preliminare este prezentat înainte de finalizarea procesului electoral. Evaluarea finală a scrutinului va depinde, în parte, de desfășurarea etapelor rămase din procesul electoral, inclusiv numărarea și sortarea voturilor și anunțarea rezultatelor, și gestionarea posibilelor plângeri sau apeluri post-electorale. ODIHR va emite un raport final cuprinzător, inclusiv recomandări pentru potențiale îmbunătățiri, la circa opt săptămâni de la finalizarea procesului electoral.

²⁷ Optisprezece etnii sunt recunoscute în mod oficial ca minorități naționale, prin apartenența lor la Consiliul Minorităților Naționale, un organism guvernamental consultativ. Doar etniile reprezentate în cadrul Consiliului pot candida pentru locurile parlamentare preferențiale, alocate minorităților naționale. Includerea unor minorități noi în Consiliu nu a mai avut loc din 2000.

²⁸ All of these candidates were fielded from the organizations with seats already in the Council.

Misiunea Specială ODIHR pentru Evaluarea Alegerilor (SEAM ODIHR), condusă de Marianne Mikko, s-a deschis în București pe data de 12 decembrie și este alcătuită dintr-o echipă de 9 experți internaționali. Misiunea Specială ODIHR de Evaluare a Alegerilor nu a efectuat o observare sistematică și amplă a procedurilor de votare, numărare și sortare în ziua alegerilor, in line with ODIHR's methodology for election assessment missions. Mission members did, however, visit a limited number of polling stations on election day.

Misiunea Specială ODIHR pentru Evaluarea Alegerilor dorește să mulțumească autorităților din România pentru invitația de a observa alegerile, Autorității Electorale Permanente și Ministerului Afacerilor Externe pentru asistență și cooperare. Misiunea dorește, de asemenea, să-și exprime aprecierea pentru cooperarea acordată de alte instituții ale statului, partide politice, presă, organizații ale societății civile și reprezentanți ai comunității internaționale.

Pentru mai multe informații, vă rugăm să vă adresați:

- Marianne Mikko, Șeful Misiunii Speciale ODIHR pentru Evaluarea Alegerilor, în București (+40-755-776 177);
- Katya Andrusz, Purtător de Cuvânt ODIHR (+48-609-522 266), sau Kseniya Dashutsina, Consilier Electoral ODIHR, în Varșovia (+48-603-793 786);

Adresa ODIHR SEAM:

Hilton Garden Inn Hotel, etajele 6-7
Str. Doamnei Nr. 12, 030055, București, România
[Tel:+40 \(0314\) 032209](tel:+40314032209); email: office@odihr.ro